

гледива). Ипак, искључивање нових технологија је разумљиво, обзиром да је феномен утицаја телевизије на децу значајан, те је искључивање осталих важних варијабли неминовно приликом изучавања овако широке теме. Нове технологије иако значајне, на глобалном нивоу још увек каскају за улогом и утицајем телевизије. Нејасан је донекле и избор тема којима се књига бави. Оне пре произилазе из преференци аутора, него из неког јасног теоријског или концептуалног оквира.

Свакако препоручујемо књигу за детаљно читање, а неке делове и као корисно штиво у области дечијих развојних студија, социјалне психологије и медијских студија.

УДК 327:911.3(049.3)

Владан Станковић
Институт за политичке студије у Београду

Ханс Герог Бек: "Византијски миленијум", Слио - Глас српски, Београд-Бања Лука, 1998. 150. стр.

ЖАМОР КРИЗЕ (ИЛИ ТИ: КРИЗА ЖАМОРА)

Недавно је из штампе (*Apolo graphic production*) изашла књига, која је привукла значајну пажњу научне и стручне јавности, али и свих лаика – поклоника штива који са великим интересовањем прате све оно што дотиче предмет унутрашње примењене политике. Књига носи наслов *Жамор кризе*, и представља текстуализацију интервјуа који је, можда наш понајбољи аналитичар унутрашњеполитичких збивања, Милош Кнежевић, обавио у надамнадашњем, саживљеном и промишљеном интервјуу са новинарком Биљаном Живковић. Књига је штампана у малом џепном издању А-5 формата на 150 страница текста (font 12 *Times New Roman*, проред 1,5). На насловној корици књиге налази се ликовни приказ (цртеж) у боји човека збуњеног израза упалог у неспокој урбаног станишта градске вреве ноћног живота, стишњеног између високих солитера (који онако накривљено-срасли исказују

сву немоћ отпора урбанитету) и модерних технолошких достигнућа, какве су телефонска говорница и аутомобил, који се простиру на последњој страни корица. На овој последњој страни корица налази се и неколико фотографија аутора сачињених у његовом радном кабинету, поређаних као на каквој филмској, калеидоскопној траци.

Довитљивост корица прати још довитљивији садржај текстуализованог интервјуа. Садржај разговора је смештен у 15 (петнаест) поглавља, која су опет издељена на по неколико наслова. Прво поглавље носи наслов: *Неразумевање положаја* и подељено је на три подналова: *Обнова мултиполарног света*, *Чија је наша политика?*, и *Гласоводи уместо гасовода*. Друга глава носи наслов: *Ништа није завршено*, и издељена је у три наслова: *Отпор стварности протектората*, *Косметски проблем није решен* и *Подмитљиве комисије*. Трећа глава се зове: *Несаосећајни суседи*, и садржи четири наслова: *Препакована политика силе*, *Македонија без имена*, *Црња и гора* и *Неспорна европска важност Балкана*. Четврта глава је: *Европа испред свега*, и садржи пет наслова: *Европа – предео незреле жудње*, *Жиле евраскептицизма*, *Европа изван ЕУ – Европа унутар ЕУ*, *Евросумње преко ровова*, *Неискуство Европе*. Пета глава је: *Оп-*

сењеност Европом: Еврољубље на проби, *Европска мантра*, *Српска евроутопија*. У шестој глави је описан *Потресан крај америчког сна*, и има поднаслове: *Прекорачења судбинског прага*, *Поремећај у центру збивања*, *Оловна фигура терористе*, *Пољубано самопоуздање*. Седма глава слови са: *Умножавање средишта*, и носи наслове: *Окапана постимперијална свећа*, *Посуштала американизација*, *Настанак другог пола моћи*, *Србија не касни са уласком у ЕУ*, *Мекејн или Обама*, *свеједно*. Осма глава посвећена је *Приврженицима глобализма*, и има четири наслова: *Србија као "амерички кутак"*, *Учитива критичка дистанца*, *Стратегија смањеног отпора* и *Страх од српско-руске сарадње*. У деветој глави Кнежевић се позабавио *Новим ликом Русије*, и у то име постави шест наслова: *Успон српско-руских односа*, *Природа јељџинизма*, *Путинова појава*, *Постоји ли антируски лоби?*, *Проблематични неоимперијализам*, *Можда су ракете спасиле Русију?* Десета глава носи наслов: *Европско самосазнање* и садржи такође 6 (шест) наслова: *Пакосна свест*, *Две Уније у једној Европи*, *Континенталне државе*, *Европа Уније гурнута на Русију*, *Русија и Србија и Ући у ЕУ – не ућу у НАТО!?* Једанаесто поглавље је: *Клиско дипломатисање*, са четири наслова: *Смерови и приоритети*, *Рекреативни ам-*

басадори, Бестидни енџиоовци и Бананизација политике. Дванаеста глава је насловљено са: Партијашка надгорњавања, и садржи 4 (четири) наслова: Пукотине у националном блоку, Галерија разлога и узрока, Мотиви груписања и Неостварени савез. У тринаестој глави изнете су: Могућности патриотизма, кроз следеће наслове: *Нова сучељавања, Расипање снага и гласова, Неусахло родољубље и "Надничарење" слободе.* Четрнаеста глава носи наслов: Коалициони вуци сити – а гласачке овчице на броју, и садржи 4 (четири) наслова: *Однос према Милошевићу, Прагматично прећуткивање, Конспиративне стрине и стрикани, Партијска држава и партитократија* (?), требало би: *партократија*, прим. В.С). Коначно, у последњој петнаестој глави, смештено је 5 (пет) наслова: *Прерушавање, а не скривање, Хватање и испоручивање, Политички карактер суда у Хагу, Изборна наравоученија* и коначно, *У потрази за излазом.*

Већ сами наслови какви су: *Европска мантра, Рекреативни амбасадори, Бестидни енџиоовци и Бананизација политике, "Надничарење" слободе, Европа – предео незреле жудње, Подмитљиве комшије, Црња и гора*, или нпр. *Гласоводи уместо гасовода* сликовито осликавају затечено стање проматране појаве и указују на

путеве за којима Кнежевић трага у спознавању горке истине о реалполитичким дометима српске (и србијанске) примењене политике. Игроказ који представља само знакове покрај пута који треба да нас уведу у аналитичка разматрања унутрашњеполитичке збиље и односа са "окружењем" и "светом" (пре свих Евроамериком и Русијом), наговештава интересантна и интригантна сецирања политичке збиље која су баш онаква каквим их Кнежевић и представља. Рекло би се да нико на овим нашим просторима, водећи се истинољубљем и називањем ствари баш онаквим какве оне заиста јесу, не разобличује све облике друштвеног инжењеринга, медијске манипулације и идеолошких "пост-њу-ејцовских" симулакрума, као што то чини аутор књиге *Жамор кризе*, Милош Кнежевић. Отуда и сасвим уприличен наслов приказа: *Жамор кризе или ти: Криза жамора*, има за циљ да укаже на сав недостатак критичког осврта на савремену политичку збиљу, у времену када смо (бар формално) закорачили у пуну слободу говора и јавног изношења ставова (коју апологете владајућег поретка подводе под незаобилазан састојак демократије). Користећи данас запостављену и свакако подцењену технику интервјуа, који потом прераста у текстуалну форму монографије, Кнежевић се враћа врелу најуспешнијих

форми саопштавања осврта на друштвену и политичку стварност какву су пре њега већ пружила звучна имена светске науке, ауторитети формата: Сартра, Гадамера, Хајдегера, Марлоа... Форма интервјуа сама по себи омогућава чудесан карактер динамике непосредног разговора из кога искачу искре промишљања какве је тешко речито, неспутано и живо саопштити у великим научним студијама. Овде се ради о форми живог језика, довољно пластичног да пропрати свакодневна политичка и друштвена збивања (медијска, културна, идеолошка), али довољно убитачног да ствари у реалополитичкој димензији назове оним именом (и атрибутима) какве оне заиста јесу, без еуфемизама и непотребне хипокризије. Могло би се закључити како Милош Кнежевић свесно пркоси покушајима да се политичка наука подведе под *mainstream* политички коректне идејнополитичке подобности идеолошког, "њу-ејдевског" идеолошко-нормативног хилијазма – ољуштурене форме, без икаквог садржаја али и смисла. На многим местима у књизи видљива је та Кнежевићева *рескост* да појаве прецизно ослика, да их назове правим именом, да открије и у еротском смислу разобличи истином: лажи, еуфемизме, преваре, манипулације, полуистине и симулакруме, једном речју све оно што фабриканти "Новог доба" про-

изводе наводећи појаве, догађаје, па и сам живот на воденицу неприродног, извештаченог, первервертованог. Ма колико та борба Милоша Кнежевића била помало и донкихотовска, она је значајан допринос, ако ничему другом, оно бар научном стваралаштву, које се никада није одрекло истине (бар не до краја, прим В.С).

Услед недостатка простора овде ћемо навести само нека од Кнежевићевих опажања, анализа и увида из књиге *Жамор кризе* са актуалним политичким и друштвеним дешавањима. Тако Кнежевић у разматрању односа Црне Горе према Србији исказује тачно предвиђање: "Црногорско признање независности Косова,..., у Подгорици ће се схватити само као прагматични чин умиљавања оним политичким структурама које,..., кажњавају непослушне и награђују послушне." (стр.29) О односу Словеније и Хрватске према питању статуса јужне српске покрајине: "Словенци и Хрвати су у потпуности предвидљиви, они ће учинити оно што се од њих на Западу очекује, а што ионако желе сами." (стр. 31) "(...) околне земље задржале би сецесиони континуитет и још једном показале да ни за јоту нису измениле свој дубински негативан однос према Србији." (стр. 31) Разматрајући медијску и политичку *евроманију*, Кнежевић износи тврдњу: "Европа

је, заправо, есхатолошки пројекат владајуће политике и политичара." (стр. 35) На исту тему он саркастично, али огољено, опажа сву суштину стварности у којој живимо: "На екранима дефилију само упевани хорови *еврофоричних дечака*." (стр. 47) Ови тридесетогодишњи дечацци-удворице позивају да: "Европа нема алтернативу" ритално ЕУ-ропски мантрајући, вођени девизом: "живи се кратко, зато живи брзо и уживај слатко". Њима управљају базични нагони самоодржања сведени на рудимент сакупљачког привређивања; они су спремни на све како би у тржишној утакмици најпрљавијег веша, у бескрупулозној борби узели са стола бар нешто од онога што старине-самодржци у "жалу за младост" узурпаторски и љубоморно чувају за себе. Општи неукус политичког саобраћања додатно је банализован идеолошком искључивошћу: "Све то наликује на времена идеолошког монизма, само што је у овом часу европска идеологија – *евроизам*, заменила догматски марксизам-лењинизам." (стр. 48). У културном смислу прихваћен је модел Србије као мале америчке колоније. Овај американизам видљив је на сваком кораку, тако Кнежевић закључује: "Домаћи провинцијални идиографи прихватили су све,.. Усвојили су глосара Микија Мауса... живину Пају Патка чије су квакање преузели..." (стр. 64) Не-

спремност домаће псеудоелите да сагледа реалности промена још је видљивија на спољно-политичком плану: "Наши американофили и вестернисти још увек не допуштају могућност промене једнополне слике света. (...) Њиме се још увек привиђа omnipotentна Америка, са својом марљивом слушкињом Европом." (стр. 69) За изборну "дилему" Обама или Мекејн, аутор каже: "Дилема око симпатија за Џона Мекејна или Барака Обаму,.., личи на избор између немила и недрага, или наши речено на оно: *Сјаши Курта да узјаши Мурта*." (стр. 71) Понекад заблиста и прецизан геополитички увид у суштину ствари, као када Кнежевић изнесе: "(...) четвороентитетска Албанија, са средиштем на Косову, у ствари у Бондстилу, не би била новоевропска него новоазијска земља на европском Блиском истоку. Подсетићу на орјенталне географске тоналитете које воле англосаксонски и евроамерички геопрактичари. Повратак Азије у Европу у америчком извођењу догодило би се на тзв. *Зеленој трансферзали* у оквиру реализованих замисли из чувене *SECI* иницијативе." (стр. 72) (...) "Иако је Србија изабрала тактику и стратегију побољшања односа са Вашингтоном, упркос жељи Београда, ти односи нису битно поправљени. (...) Наши политичари не желе да признају да је Приштина стварни амерички

фаворит, а не Београд. Запитајмо се, уосталом, колико новца Америка сваке године додељује Косову, а колико преосталој Србији? Многоструко више дају Албанцима!" (стр. 73) У осврту на наша дипломатска и амбасадорска дешавања, Кнежевић је готово нушићевски сведок времена: "Амбасадуре су постале утешне награде истрошених ДОС-овских ветерана. Одатле потиче читав низ дипломатских промашаја са другоразредним књижевницима, уметницима, новинарима, драматурзима, уредницима, професорима, и сл. (...) А хтели су, пошто-пото да оду да би представљали било кога и било шта, а ако не знају баш сигурно кога и како, онда бар себе. Понеки су се, додуше, вратили препуни рекреативних и туристичких утисака. Неки су... написали новеле и романе, понеко мемоаре. Садашњи кадрови МИП-а су у већини клонови транзиционе трансидеологије,.." (стр. 106) О невладином сектору, творевини "грађанског друштва" Кнежевић пише у сатиричном маниру који уме да насмеје, указујући на сав смисаони, логички и семантички бесмисао искипео из кухиње друштвеног *newage*-инжењеринга: "Обнова и развој грађанског друштва је проблем социјалне еволуције, а не секташког и мисионарског деловања поменутог сектора и педагогије *секташа сектора*. Нисам сигуран да сам схватио

у чему се заправо састоји цивилна или невладина компонента у том сектору? Па, неке од тих организација су директни експоненти страних влада и којекаквих јавних и тајних служби." (стр. 107) Вредносни систем ових "грађана" и ове "грађанштине" Кнежевић лаконски изражава: "*Данас је Време*, за *Републику*, нарочито ако то саопшти *Б 92!* (...) Њихов је слоган: Деконтаминација – денацификација – десрбизација!" (стр. 108) Бананизација наше политичке стварности видљива је на сваком кораку: "Имамо функционере који раде у прилог страних банака и корпорација." (стр. 109) Ипак, нашом банаана-збиљом не влада *United Fruit Ltd*, већ амбасадорократија: "... има амбасадора који не скривају своје нерасположење и охолост према земљи у којој су. Моћници са стране су схватили да *шмос* са страним амбасадорима добро пролази у локалним срединама. Упало је у случају Јагодинца Палме и још покојег. Зато су се размилели по Србији,.." (стр. 110) Кнежевић непогрешиво увиђа нахијски карактер србијанских домаћина-накупаца спремних да тргују свим и свачим – па и суверенитетом посустале државе, у замену за слабашне бенифите жирафоликих облика. На самом крају књиге у наслову *Надничарење слободе*, Милош Кнежевић износи сву трагичност људи овога простора који

без слободе и достојанства прихватају модел према коме "све има своју цену", и "свако се може купити", понекад и питорескним ситницама: "Отаџбина је монетаризована, она је постала отежани новчаник и прегрејана картица." (стр. 127) Овај последњи исказ звучи као велика, али и болна истина. Тако се наново актуализује питање смисла борбе у средини у којој се појединац окреће искључиво себи, својој себичности, ситним интересима и уживањима, који тако сами по себи постају циљ.

Књига Милоша Кнежевића *Жамор кризе* успешно је изведена текстуализација интервјуа из области примењене политике. Надахнуте опсервације, снажна интуиција и прецизно клесање појмовне апаратуре указују на ону другу ауторову животну страст – уметност. Мање је познато да је овај вишедеценијски политиколог и филозоф права израдио значајну колекцију уметничких експоната у дрвету. Вероватно да је тај свети дрводељачки позив оплеменио и Кнежевићево стваралаштво на пољу науке и публицистике.

Због свега побројаног ову књигу најсрдачније препоручујемо свим заљубљеницима лепе речи и бескомпромисне критичке мисли.

